

Cultura i Espectacles

Adéu al pare del realisme màgic

Comiat al mag de la soledat

Mor als 87 anys l'escriptor i periodista colombià Gabriel García Márquez, premi Nobel de Literatura del 1982 i un dels grans narradors del segle XX

David Castillo
BARCELONA

Només pel començament de *Cien años de soledad*, ja hauríem de col·locar Gabriel García Márquez com un dels escriptors més importants del segle XX. El coronel Aureliano Buendía recorda davant l'escamot d'afusellament el dia en què el seu pare el va dur a "conocer el hielo". A partir d'una situació remota i desesperada, l'escriptor colombià va construir una de les grans catedrals literàries del segle XX, un edifici indestructible tot i les etiquetes, les modes i el pas del temps.

Bastir un monument d'aquestes característiques va representar un handicap per al mateix autor, que va buscar repetir la fórmula –ell mateix mostrava la predilecció per *El amor en los tiempos del cólera* i *Crónica de una muerte anunciada*–, però era un gran repte i els lectors sempre ens quedarem amb la impressió d'haver passat per un dels llibres inoblidables de les nostres vides. El seu autor va desaparèixer ahir, des-

prés d'unes setmanes d'incertesa, en què s'havia especulat sobre la seva mort, abans que sortís a saludar els periodistes el dia del seu 86 aniversari i cantar les entranyables *Mañanitas* als que feien guàrdia.

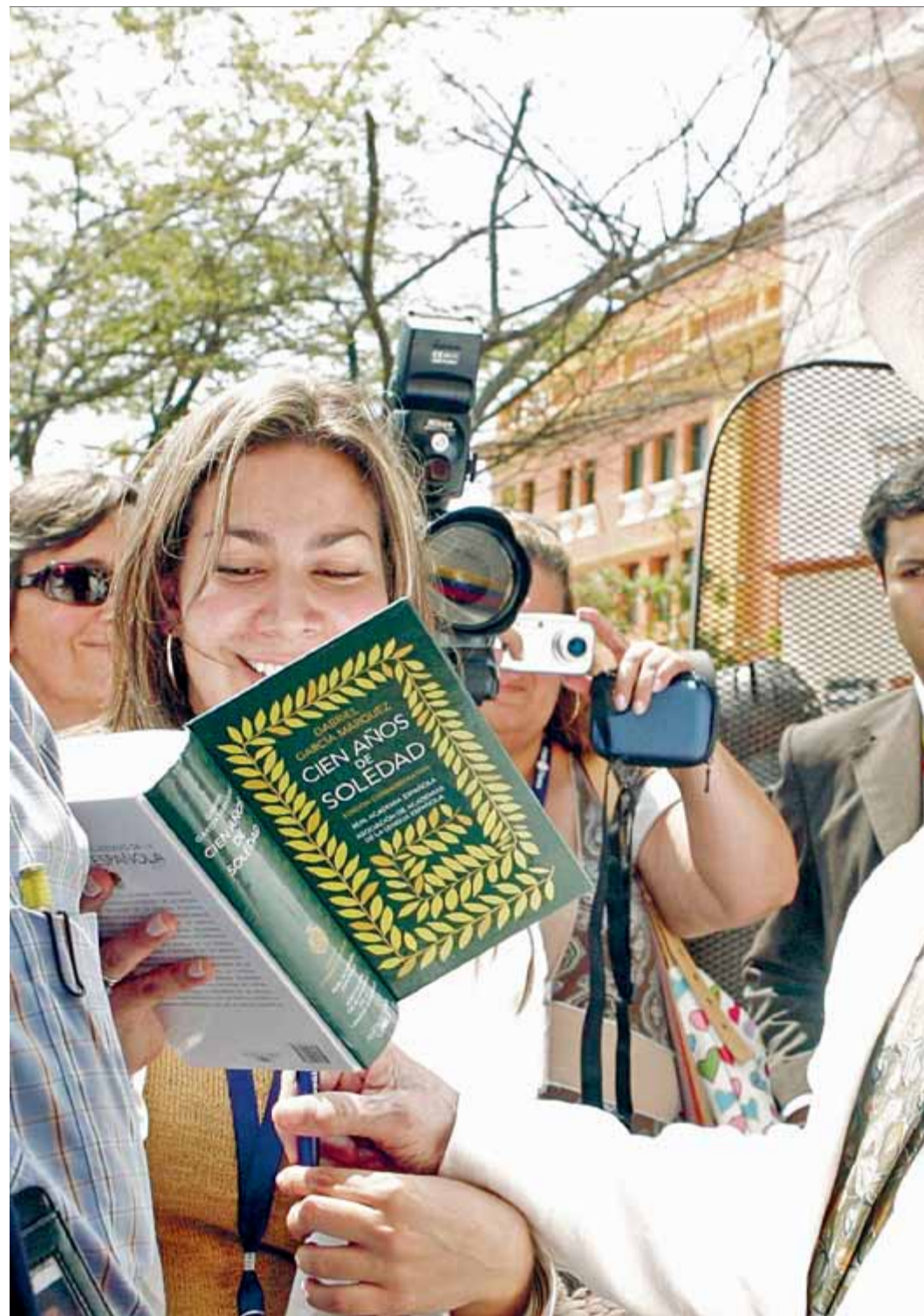
Macondo és barreja de fantasia, d'èpica i de superstició, una capital del món imaginari

La seva dona havia explicat que una grip forta l'havia fet ingressar a l'hospital de Mèxic, país on ha passat una part important de la seva vida, tot i ser un patriota de la ciutat que va crear, Macondo, un paradís per a la imaginació. Alguns han volgut fer un plànol amb la seva vila natal, Arataca, però la barreja de fantasia, d'èpica i de superstició demostra que és una capital literària, no més comparable a la de Faulkner i a les llegendes

clàssiques sobre paradisos perduts. Totes les coordenades, però, de la seva biografia coincideixen en aquests territoris creats per *Gabo*. Ell mateix explicava que per a la seva àvia i algunes de les seves tietes, les coses sobrenaturals formaven part de les quotidianes. Potser per aquest motiu no li agradava que el reduïssin al terme de realisme màgic, tot i que s'aproximava al reialme sensorial i humà on es fonamentava la seva literatura, inspirada en aquestes fonts orals.

El savi català

Parlar de l'obra de García Márquez no es pot circumscriure exclusivament a la fantasia. No podem oblidar que es va iniciar com a periodista després d'abandonar la seva ciutat natal. A Bogotà, Barranquilla i Cartagena d'Índies va publicar els seus primers relats i reportatges. Precisament entre el cercle d'intel·lectuals de Barranquilla coneixeria l'escriptor Ramon Vinyes, "el *sabio catalán*", que seria una referència i cita obligatòria ca-

da cop que l'havien entrevistat els periodistes d'aquí. Inclòs dins els cercles modernistes, dramaturg i activista, Vinyes s'havia exiliat el 1913 a Barranquilla, on va editar la publicació *Voces*, que obriria les portes a molts joves de les noves tendències de la literatura sud-americana. Vinyes es tornaria a exiliar a Colòmbia el 1939 i exerciria un mestratge sobre escriptors com ara García Márquez, que el va immortalitzar com un dels personatges fonamentals de *Cien años de soledad*, pu-

blicada el 1967 i que va ser traduïda al català amb destresa per Avel·lí Artís-Gener, *Tísner*, com a *Cent anys de solitud*. Novel·la de novel·les i novel·la

Traduïda al català per Tísner, 'Cent anys de solitud' és una novel·la de novel·les, total

la total, García Márquez va declarar sovint que havia intentat "explicar-ho tot" dins un text que s'obria en mil històries increïbles i, alhora, apassionants i versemblants fins i tot en l'absurditat.

Els contes de Vinyes potser el van introduir en el congost del realisme màgic, però altres autors com ara Ramón Gómez de la Serna i, sobretot, William Faulkner van ser influències decisives, des de la primera novel·la, *La hojarasca*, presentada el 1955. El monòleg interior i la presència del vell coro-

L'APUNT

García Márquez i els anys de Barcelona

David Castillo

Molt s'ha especulat sobre la inspiració que Barcelona de finals dels seixanta va donar a l'autor de *Cien años de soledad*, però mai no es va desdir de la simpatia i la felicitat que el van acompanyar en la seva estada a la ciutat. Aquí seria descartat per un important editor de l'època, però va contactar amb amics que el marcarien, com ara la seva agent Carmen Balcells i els components de l'ano-

menat *boom* sud-americà, entre ells Mario Vargas Llosa, amb qui va acabar a cops de puny, més per qüestions de faldilles que per diferències polítiques. Ningú podria creure que en aquells anys Vargas Llosa era comunista! Els apartaments a prop del pont de Vallcarca, a Via Augusta i al carrer Caponata de Sarrià haurien de ser de visita obligatòria. Per quan, un carrer?

Gabriel García Márquez, amb el llibre 'Cien años de soledad'. Al costat, trasllat del furgó mortuori. A sota, saludant la multitud, i el moment en què va rebre el premi Nobel de Literatura
■ BALLESTEROS (EFE) / ALFREDO ESTRELLA (AFP) / MARCELO SALINAS (AFP) / BURTIL ERICSON (AFP)

nel també el connectarien amb mons familiars i amb temes recurrents. Aquest personatge, segurament inspirat en el seu avi, protagonitzaria *El coronel no tiene quien le escriba*, una altra *nouvelle* imprescindible dins la bibliografia del colombià. La mort, els suïcides, l'espera i la denúncia són algunes de les constants d'un autor que sentia la fantasia com un component de la realitat, sense treure la vista dels seus companys eliminats o marginats. Personatge incòmode, se li va negar l'entrada als Estats Units –digui les

bajanades que digui Obama– i es va mantenir fidel a les causes revolucionàries, amb la independència de Panamà, els casos de Cuba, Nicaragua i el Salvador,

'Gabo' sentia la fantasia com un component de la realitat, però mai es va apartar de la denúncia

contra les dictadures sud-americanes promogudes per Kissinger i les administracions dels anys seixanta, setanta i vuitanta.

La denúncia de l'abús de poder la podem trobar ja en els reportatges que va publicar a *El Espectador* de Bogotà el 1955, i que esdevindrien la base de *Relato de un naufrago*, un diàleg amb un mariner que no va patir cap tempesta –com havien proclamat les autoritats– sinó que havia estat víctima del moviment de la càrrega per un excés de pes en un vaixell militar. La lluita contra la ma-

nipulació va ser també un dels punts dels seus articles, de la defensa del malaguanyat Omar Torrijos, que es podria entreveure en la novel·la sobre els últims dies de Bolívar a *El general en su laberinto*.

No tenim espai per insistir en les seves novel·les i contes magistrals, on un es pot perdre sense guia, només deixant-se acariar pels mars de set colors, per les olors del Carib, on García Márquez reconeixia que era l'únic paisatge on no es podia sentir estranger. I on, sens dubte, estarà viatjant. ■

Mercè Rodoreda i Carme Arnau

Vaig entrar al laberint de la narrativa de Gabo gràcies a l'assaig *El mundo mítico de Gabriel García Márquez* (1971), de Carme Arnau, que després seria biògrafa de Rodoreda i una de les filòlogues més destacades dels últims trenta anys de la nostra literatura. Arnau traça un exercici comparatiu dels diferents textos dels primers anys de l'obra del colombià, que seran fonamentals fins a *Memoria de mis putas tristes*, el seu últim llibre, datat el 2004 i que

no es va voler rebre com un conte extraordinari.

Hem citat Rodoreda, i no voldria acabar sense recordar l'article que va escriure Gabo quan va morir l'escriptora catalana. Evocava una trobada a l'apartament de Rodoreda al Turó de Monterols i la va omplir d'elogis, tant pels recursos dels llibres com per la còpia viva que era de les seves novel·les: "*La plaça del diamant* és una de les més belles que s'han escrit després de la Guerra Civil."